

УДК 378.22:37.016:91+31(477)"2000/2025"

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-4\(56\)-949-963](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-4(56)-949-963)

Власенко Руслана Петрівна кандидат біологічних наук, доцент кафедри екології та географії, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, <https://orcid.org/0000-0002-3743-4406>

СТАТИСТИЧНИЙ МОНІТОРИНГ ТА ГЕОПРОСТОРОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ В УКРАЇНІ НА ПЕРШОМУ (БАКАЛАВРСЬКОМУ) РІВНІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті представлено результати комплексного статистичного моніторингу та науково обґрунтовано процеси геопросторової трансформації системи підготовки вчителів географії в Україні на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти.

Дослідження охоплює період масштабних екзогенних викликів, що зумовили перехід освітньої системи від фази відносної інституційної стабільності через етап гострої турбулентності до фази адаптивного функціонування. Проаналізовано динаміку кваліфікаційного наповнення освітніх програм, що розглядається як індикатор стратегічної гнучкості закладів вищої освіти в умовах демографічних та безпекових криз.

Встановлено стійку тенденцію до витіснення вузькоспеціалізованих монопрофільних програм інтегрованими двопрофільними моделями, що відображає запит Нової української школи на формування багатoproфільного вчителя-природничника.

Виявлено, що початок повномасштабного вторгнення став критичною межею трансформації, яка спровокувала радикальну редукцію освітньої мережі та територіальну поляризацію абітурієнтського ресурсу. Обґрунтовано формування «західного кластера стійкості» та зміщення центрів тяжіння до територіально віддалених від зони бойових дій хабів. Статистично підтверджено прямий зв'язок між диверсифікацією освітніх траєкторій та показниками життєздатності регіональних університетів. Окрему увагу приділено функціонуванню Житомирського освітнього хаба як опорного пункту збереження класичної фахової школи в Центральному регіоні України, що забезпечує стабільне відтворення якісного людського капіталу. Сформульовано перспективні напрями подальшого вивчення магістерського рівня підготовки як необхідного складника багаторівневої системи моніторингу освітнього ландшафту в умовах тривалої кризи.

Ключові слова: середня освіта (географія), статистичний моніторинг, геопросторова диференціація, бакалаврат, двопрофільні програми, освітній хаб, Нова українська школа, екзогенні виклики, територіальна стійкість.

Vlasenko Ruslana Petrivna Candidate of Biological Sciences, Associate Professor of the Department of Ecology and Geography, Ivan Franko Zhytomyr State University, Zhytomyr, <https://orcid.org/0000-0002-3743-4406>

STATISTICAL MONITORING AND GEOSPATIAL DIFFERENTIATION OF GEOGRAPHY TEACHER TRAINING AT THE BACHELOR'S LEVEL OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

Abstract. The article reveals the results of comprehensive statistical monitoring and provides a scientific substantiation of the geospatial transformation processes within the geography teacher training system in Ukraine at the first (bachelor's) level of higher education. The study covers a period of significant exogenous challenges that led the educational system through phases of relative institutional stability, acute turbulence, and adaptive functioning. The dynamics of educational programs' qualification content are analyzed as an indicator of the strategic flexibility of higher education institutions in the face of demographic and security crises. A steady trend toward the displacement of narrow-specialized mono-profile programs by integrated dual-profile models has been established, reflecting the demand of the New Ukrainian School for multi-profile science teachers. It was found that the onset of the full-scale invasion became a critical transformation limit, triggering a radical reduction of the educational network and territorial polarization of applicant resources. The formation of a "western resilience cluster" and the shifting of centers of gravity toward hubs located far from combat zones are substantiated. A direct link between the diversification of educational trajectories and the viability indicators of regional universities is statistically confirmed. Special attention is paid to the functioning of the Zhytomyr educational hub as a cornerstone for preserving the classical professional school in the Central region of Ukraine, ensuring the stable reproduction of high-quality human capital. Prospective directions for further study of the master's level of training are formulated as a necessary component of a multilevel system for monitoring the educational landscape under conditions of a prolonged crisis.

Keywords: secondary education (geography), statistical monitoring, geospatial differentiation, bachelor's degree, dual-profile programs, educational hub, New Ukrainian School, exogenous challenges, territorial resilience.

Постановка проблеми. Розвиток системи вищої педагогічної освіти в Україні на сучасному етапі відбувається в умовах екстремальних викликів, що вимагають оперативного моніторингу та наукового обґрунтування управлінських рішень. Спеціальність А4(014) Середня освіта, предметна спеціальність А4.07(014.07) «Середня освіта (Географія)» є стратегічною для реалізації концепції Нової української школи, проте її територіальна структура зазнала суттєвих деформацій протягом 2020–2025 рр. Проблема полягає у невідповідності традиційних методів планування ліцензійних обсягів реальному

геопросторовому розподілу вступників. Зв'язок дослідження з практичними завданнями полягає у необхідності формування стійкої мережі підготовки вчителів, здатної функціонувати в умовах безпекової нестабільності та внутрішньої міграції населення.

Аналіз статистично-картографічних даних дозволяє виділити низку критичних питань, що визначають сучасну кризу галузі на першому (бакалаврському) рівні:

✓ *закономірне звуження кількісних параметрів вступного процесу під впливом екзогенних чинників* - стійка тенденція до скорочення загального обсягу поданих заяв, що призводить до звуження демографічної бази підготовки педагогічних кадрів і створює прямі ризики для життєздатності інституційної мережі регіональних університетів;

✓ *деформація фінансово-економічної моделі* - у структурі зарахування відбувся різкий перехід до моделі з тотальним домінуванням державного замовлення. Така «бюджетизація» обмежує можливості закладів вищої освіти щодо розвитку позабюджетного сектору та свідчить про нівелювання вищої освіти як конкурентного ринкового продукту в умовах соціальної нестабільності;

✓ *геопросторова поляризація та трансформація освітніх хабів* - зміна ролі регіональних центрів тяжіння, тобто деградація одних полюсів та гіперконцентрація вступників в інших. Цей процес, зумовлений безпековими чинниками та зміною вектора міграційної доступності, що спричиняє надмірне навантаження на інфраструктуру західних і центральних областей при фактичному занепаді професійної підготовки на значних територіях країни;

✓ *якісно-територіальний дисбаланс* - попри загальне зниження кількості вступників, посилюється розрив між пріоритетами абітурієнтів та реальними можливостями доступу до навчання, що вказує на розбалансування системи міжрегіонального розподілу державних місць.

Вищезазначене актуалізує необхідність системного статистичного моніторингу та наукового обґрунтування управлінських рішень. Зв'язок цього дослідження з практичними завданнями полягає у необхідності формування стійкої мережі підготовки вчителів географії, здатної функціонувати в умовах безпекової нестабільності та забезпечувати кадровий потенціал регіонів згідно з принципами територіальної справедливості.

Модернізація вищої педагогічної освіти в Україні в умовах воєнного стану та впровадження концепції «Нова українська школа» вимагає точного моніторингу стану підготовки кадрів. Спеціальність А4(014) Середня освіта Середня освіта на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти є фундаментальною для природничої галузі. Проблема дослідження полягає у необхідності наукового аналізу деформації геопросторової структури вступу, що виникла після 2022 року, а також оцінки стійкості регіональних освітніх центрів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність трансформації підготовки вчителів географії в Україні (2020–2025 рр.) зумовлена реформами

вищої школи, цифровізацією та геополітичними викликами. Територіальні аспекти та динаміку обсягів підготовки фахівців ґрунтовно досліджено Р. Власенко [2, 4] та О. Захаровим [11]. Питання цифрової трансформації галузі, впровадження інноваційних платформ та ІТ-інструментів висвітлено у працях О. Топузова, М. Головка [16] та Р. Власенко й Т. Андрійчук [1]. Важливим складником фахових компетентностей визначено опанування ГІС-технологій та дистанційного зондування О. Федій, Л. Вішнікіна [15], О. Дребот [9]. Окремі аспекти STEM-стратегій, професійної мотивації О. Мірошниченко [12], методики навчання С. Гришко, О. Левада [8] та формування профільних компетентностей С. Совгіра, О. Браславська [14], Р. Власенко [3, 5-7] створюють теоретичне підґрунтя для моніторингу галузі. Розвиток фахових шкіл та неперервної освіти вчителів висвітлено О. Дубасенюк [10] та В. Носаченком [13]. Попри значний масив напрацювань, комплексний статистичний моніторинг із геопросторовим моделюванням мережі підготовки у динаміці 2020–2025 рр. потребує цілісного дослідження.

Мета статті. Здійснити статистичний моніторинг та науково обґрунтувати геопросторову трансформацію системи підготовки вчителів географії в Україні на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти у 2020–2025 рр. в умовах екзогенних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Емпіричний етап дослідження трансформації системи підготовки вчителів географії базувався на комплексному моніторингу реєстру освітніх програм та аналізі динаміки кваліфікацій, що пропонуються закладами вищої освіти України. Вибір часового проміжку 2020–2025 рр. дозволив зафіксувати стан системи у трьох принципово різних фазах: відносної стабільності (допандемічний та пандемічний періоди), гострої інституційної турбулентності (початок повномасштабного вторгнення 2022 р.) та фази адаптивної стабілізації (2023–2025 рр.). Ключовим параметром аналізу було обрано тип кваліфікації, що розглядається нами як індикатор стратегічної гнучкості університету. Зміна кількості та структури ОП відображає не лише демографічні виклики, а й реакцію академічної спільноти на вимоги Нової української школи щодо формування багатопрофільного вчителя-природничника.

На основі аналізу динаміки кількості кваліфікацій у системі підготовки бакалаврів за спеціальністю А4(014) Середня освіта, предметною спеціальністю А4.07(014.07) Середня освіта (Географія) в Україні (2020–2025рр.), можна виділити такі ключові тенденції та закономірності (рис. 1):

✓ *домінування та стрімке скорочення монопрофільних програм.* Монопрофільні програми (підготовка вчителів лише за ОП Середня освіта (Географія) залишаються найчисельнішими, проте демонструють найвищу від’ємну динаміку: відносна стабільність із незначним зменшенням з 52 до 49 - у період з 2020 по 2021 рр.; різке падіння кількості кваліфікацій з 49 до 31 - наслідок початку повномасштабного вторгнення, що призвело до вимушеної

оптимізації освітніх мереж, закриття програм у ЗВО, що опинилися в зоні бойових дій або окупації, а також через низьку рентабельність вузькоспеціалізованих груп. Критичною точкою є 2022 р.; стабілізація на рівні близько 30 програм, що свідчить про формування «ядра» стійких географічних центрів - 2023–2025 рр;

✓ *зростання двопрофільних програм.* Двопрофільні програми (наприклад, Географія + Біологія, Географія + Економіка, тощо) демонструють життєздатність як адаптивна модель: попри тимчасовий спад у 2022 році - з 22 до 19, починаючи з 2023 року спостерігається впевнений висхідний тренд. До 2025 року їх кількість сягає 26 одиниць, майже зрівнюючись із кількістю монопрофільних програм. Університети переходять до моделі «універсального вчителя», що підвищує конкурентоспроможність випускників на ринку праці та дозволяє ЗВО ефективніше набирати студентів за рахунок суміжних спеціальностей;

✓ *зародження мультипрофільності.* Мультипрофільні програми (3 і більше кваліфікацій) поки що займають нішеву позицію, але мають позитивну динаміку: зростання з трьох програм у 2020 році до шести у 2025 році. Це вказує на пошук нових інноваційних форматів підготовки, орієнтованих на потреби сучасних ліцеїв та гімназій, де затребувані фахівці міждисциплінарного профілю.

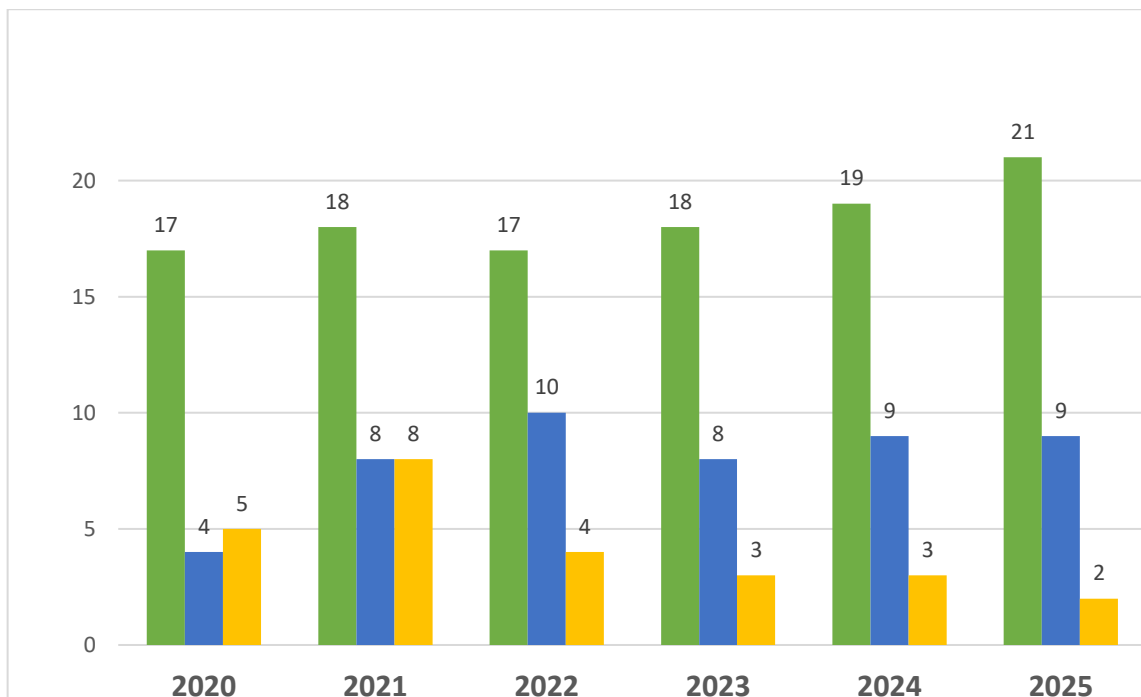

Рис. 1. Динаміка кількості кваліфікацій у системі підготовки бакалаврів за спеціальністю А4 (014) Середня освіта, предметною спеціальністю А4.07 (014.07) Середня освіта (Географія) в Україні (2020–2025 рр.)

Примітка: 1- монопрофільні програми Середня освіта (Географія); 2 - двопрофільні програми. 3 - мультипрофільні програми.

Отже, якщо у 2020 році розрив між моно- та двопрофільними програмами був великим - 52 проти 18, то у 2025 р. вони фактично зрівнялися - 30 проти 26. Загальна кількість доступних траєкторій скоротилася, проте їхня структура стала збалансованішою. 2022 рік став «фільтром», який прискорив відмову від нерентабельних монопрограм на користь гнучких комбінованих кваліфікацій. Цей графік є статистичним підтвердженням трансформації освітнього ландшафту, де ключовим фактором виживання спеціальності стає її інтеграція з іншими предметними галузями.

На основі аналізу даних, що містить відомості про типи освітніх програм у 27 закладах вищої освіти України за 2020–2025 роки, можна сформулювати такі статистичні висновки щодо трансформації підготовки вчителів географії:

✓ *загальна структурна динаміка* (2020–2025 рр.) характеризується поступовим відходом від вузької спеціалізації до розширення професійних кваліфікацій: *монопрофільні* програми у 2020 році були домінуючими у регіональних ЗВО: Житомир, Рівне, Луцьк, Переяслав, проте спостерігається тенденція до їх скорочення або трансформації. Наприклад, Волинський нац. університет ім. Лесі Українки у 2025 році перейшов від двопрофільного до могопрофільного, що може свідчити про внутрішню оптимізацію ресурсів; *двопрофільні* програми демонструють найвищу стабільність. ЗВО у Вінниці, Дрогобичі та Умані, стабільно утримують або Умань перейшла з монопрофільності на двопрофільність у 2022 році. Це підтверджує стратегію підготовки «універсального вчителя»; *мультипрофільні* програми характерні для великих науково-освітніх центрів - Київ, Суми, Харків. До прикладу, Український державний університет ім.М. Драгоманова пройшов шлях трансформації: від типу мільтипрофільності 2020-21р. через монопрофільність 2022-24р до двопрофільності у 2025 році, що відображає пошук оптимальної моделі в умовах реформування столичного університету.

✓ *регіональна стійкість*. Геопросторовий аналіз показує, що центри тяжіння змістилися до Заходу та Центру. Наприклад, у Львові, який зберіг високу інтенсивність подання заяв навіть у кризові роки, ймовірно спостерігається більша стабільність монопрофільних програм. Натомість у регіонах, що постраждали від скорочення мережі (наприклад, Харків або південні області), перехід до двопрофільних програм (наприклад, Географія + Біологія) став стратегією виживання факультетів. Аналіз даних по окремих ЗВО дозволяє виділити лідерів, які зберігають стабільну пропозицію протягом усього п'ятирічного циклу: *Житомирський державний університет імені Івана Франка та Рівненський державний гуманітарний університет* демонструють абсолютну стабільність (упродовж 6 років). Це вказує на наявність потужних класичних фахових шкіл, які мають сталий попит на фундаментальну географічну освіту; *Тернопільський нац.пед. університет* також утримує стабільний монопрофіль, що підтверджує його статус одного з ключових центрів підготовки вчителів на Заході України;

✓ *вплив 2022 року.* Статистика показує, що 2022 рік став роком найбільших організаційних змін: *Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини* - перехід від монопрофільності до двопрофільності - розширення кваліфікації для залучення абітурієнтів; *Харківський нац. університет імені В.Н. Каразіна* - перехід від мультипрофільності до монопрофільності у 2022-2023 рр., що ймовірно пов'язано з безпековими викликами та складністю організації багатокомпонентного навчання в прифронтовому місті; *Дніпровський нац. університет ім. О. Гончара* - поява короткострокових експериментальних програм (двопрофільна лише у 2022 році) з подальшим поверненням до стандарту.

✓ *розрахункові індикатори.* Якщо інтегрувати дані з розрахунками середніх балів (наприклад, 144,8 для Житомира у 2025 р.), можна стверджувати, що заклади, які зберегли монопрофільність, акумулюють вступників із чіткою професійною орієнтацією на географію; заклади, що обрали двопрофільність - мають вищі показники виживання в умовах малокомплектних шкіл, де вчитель змушений викладати кілька предметів. Доказом раціоналізації освітньої мережі є те, що в Україні завершується ера суто географічної підготовки на користь інтегрованих кваліфікацій, за винятком 4-5 потужних регіональних центрів (Житомир, Львів, Київ, Тернопіль, Рівне), які складають каркас географічної освіти.

Аналіз картосхем у межах дослідження трансформації підготовки вчителів географії за спеціальністю А4(014) Середня освіта, предметною спеціальністю А4.07(014.07)

Середня освіта (Географія) дозволяє простежити еволюцію освітнього простору України від піку комерціалізації до вимушеної «бюджетизації» та територіальної поляризації.

Етап геопросторової диференціація 2020 року відображає базовий стан освітньої мережі до початку масштабних геополітичних зсувів. Як свідчить картосхема (рис. 2), система підготовки вчителів географії характеризувалася високою розгалуженістю та стійким попитом: піковий показник поданих заяв в окремих хабах сягав 136 одиниць. На карті чітко простежується значна частка контрактної форми навчання, що було особливо характерним для столичних та великих регіональних університетів (Київ, Харків, Одеса, Львів). Це підтверджує інституційну стабільність та ринкову привабливість монопрофільних програм у докризовий період.

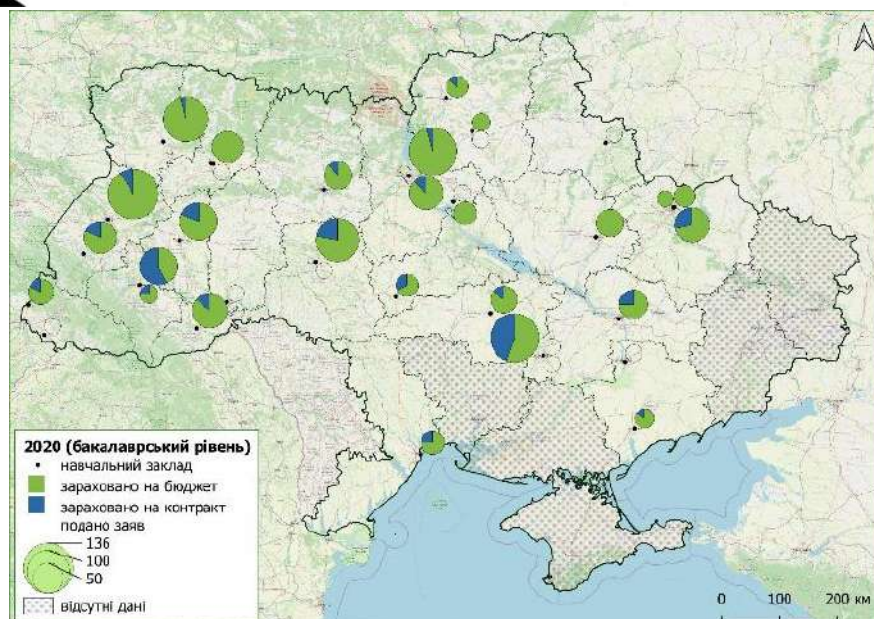

Рис. 2. Геопросторова диференціація вступної кампанії 2020 року: обсяг поданих заяв та структура зарахування.

Регіональні центри, зокрема, Житомирський, Тернопільський та Полтавський, уже тоді виступали потужними осередками тяжіння абітурієнтів, забезпечуючи стабільне наповнення бюджетних місць.

Геопросторова диференціація 2021 року. Цей період характеризується максимальною інтенсивністю вступної кампанії, де обсяг поданих заяв сягав пікового показника - 249 одиниць. На картосхемі (рис. 3) візуалізовано значну питому вагу контрактного навчання, особливо у великих науково-освітніх центрах, таких як Київ та Харків. Монопрофільні програми у цей час були домінуючими та економічно виправданими через високий платоспроможний попит.

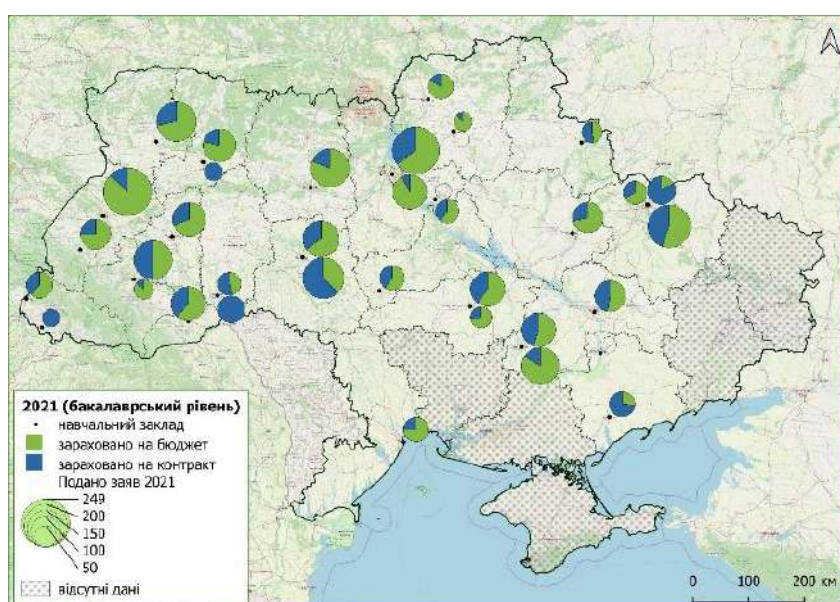

Рис. 3. Геопросторова диференціація вступної кампанії 2021 року: обсяг поданих заяв та структура зарахування.

Картосхема (рис.4) фіксує системний обвал показників внаслідок повномасштабного вторгнення.

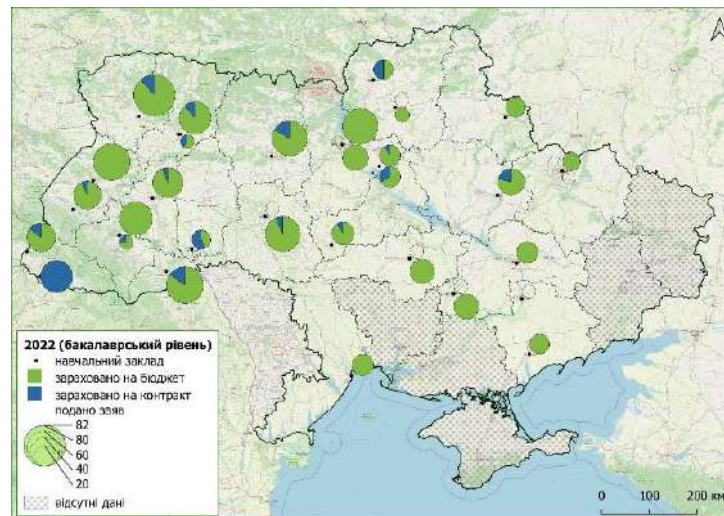

Рис. 4. Геопросторова диференціація вступної кампанії 2022 року: обсяг поданих заяв та структура зарахування.

Максимальна шкала заяв різко впала до 82 одиниць. Спостерігається радикальна «бюджетизація» - перехід до майже тотального державного замовлення та деградація освітніх хабів на Сході, зокрема, поява «чорних п'ятків» або редукція програм у Харкові. 2022 рік став точкою біфуркації, що змусила регіональні ЗВО, наприклад, в Умані, переходити від монопрофільності до двопрофільних моделей задля виживання.

Картосхема (рис. 5) відображає етап адаптивної стабілізації. Кількість заяв дещо зросла, макс. 90, а на карті чітко виокремився західний кластер стійкості - Львів, Тернопіль, Рівне, який став основним реципієнтом абітурієнтів. У цей період двопрофільні програми (Географія + Біологія/Економіка) почали демонструвати впевнений висхідний тренд як відповідь на запит територіальних громад.

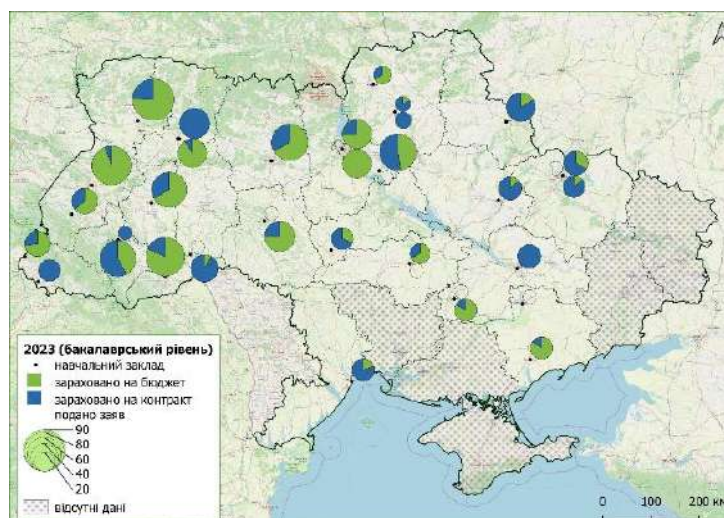

Рис. 5. Геопросторова диференціація вступної кампанії 2023 року: обсяг поданих заяв та структура зарахування.

Як зазначено на картосхемі (рис. 6). Обсяги заяв залишаються стабільно низькими, макс. 88, а структура зарахування майже повністю представлена бюджетними місцями. Картосхема демонструє концентрацію професійної підготовки у 4–5 потужних регіональних центрах - Житомир, Львів, Київ та ін., які сформували каркас географічної освіти в умовах тривалої кризи. Сучасний стан характеризується глибокою геопросторовою поляризацією (рис. 7).

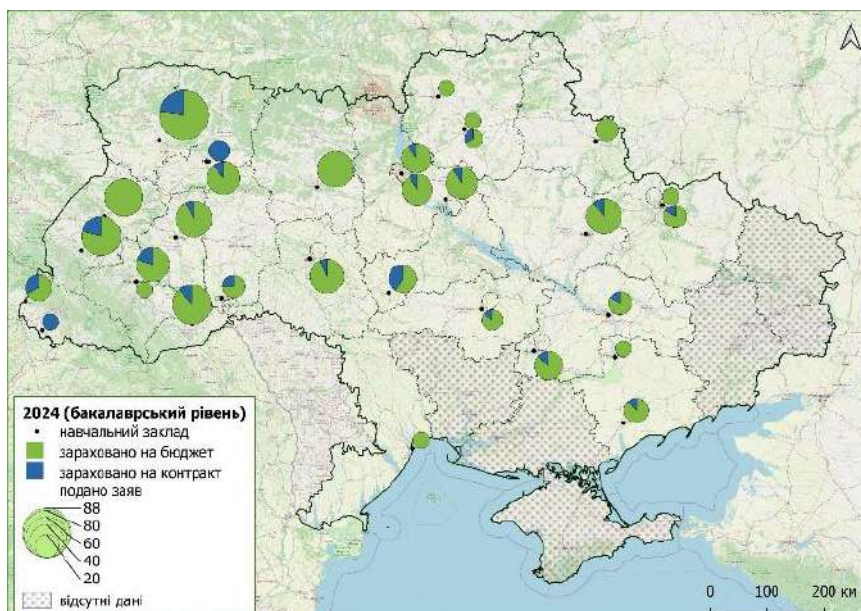

Рис. 6. Геопросторова диференціація вступної кампанії 2024 року: обсяг поданих заяв та структура зарахування.

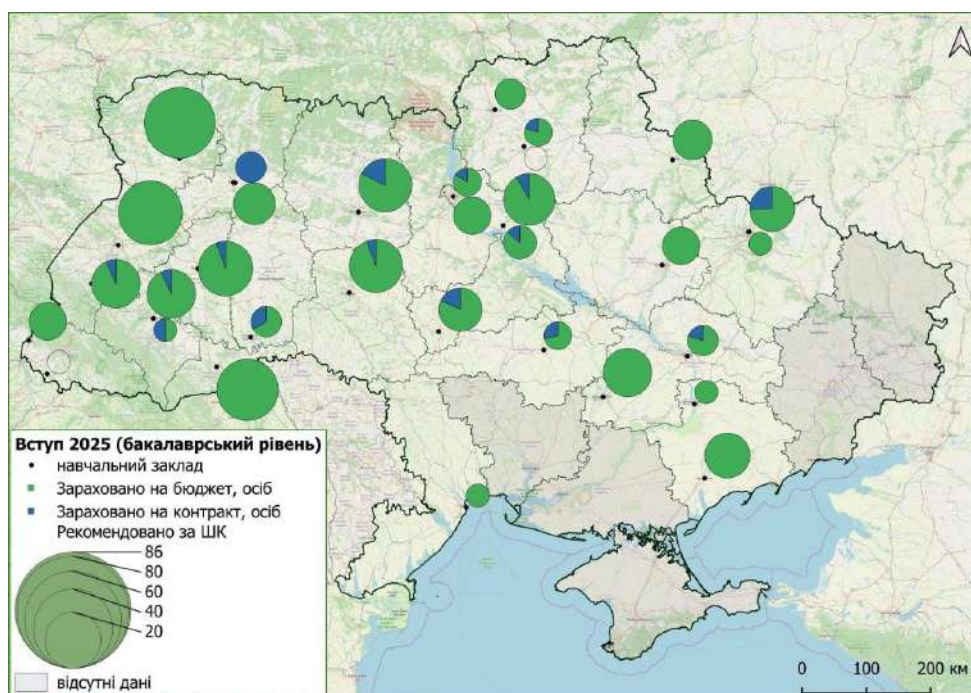

Рис. 7. Геопросторова диференціація вступної кампанії 2025 року на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти: обсяг поданих заяв та структура зарахування.

Попри загальне зниження кількості вступників (макс. 86), у провідних ЗВО Києва та Львова спостерігається висока частка незарахованих осіб (помаранчевий колір), що вказує на надмірну конкуренцію у «безпечних» хабах. Статистично доведено, що у 2025 році кількість двопрофільних програм майже зрівнялася з монопрофільними - 26 проти 30, що свідчить про завершення ери суто географічної підготовки на користь інтегрованих кваліфікацій.

Отже, динаміка рис. 2–7 підтверджує трансформацію від ринкової багатополюсної моделі 2021 року до централізованої, фінансово залежної від держави та географічно зміщеної на Захід системи 2025 року.

Для глибшого розуміння процесів трансформації було проведено кореляційний аналіз між типом освітньої траєкторії та кількісними показниками вступу (на основі даних 2020–2025 рр.). Розрахунки свідчать про наявність помірної позитивної кореляції $r = 0,42$ між переходом до двопрофільних програм та стабільністю обсягу поданих заяв у регіональних ЗВО. Університети, що інтегрували географію з додатковими кваліфікаціями (біологія, іноземні мови, економіка, тощо), демонструють меншу амплітуду падіння попиту в кризові 2022–2023 роки. Це пояснюється розширенням цільової аудиторії абітурієнтів, які орієнтовані на ширші можливості працевлаштування.

Для монопрофільних освітніх програм характерна значна варіативність попиту: вони або концентрують велику кількість заяв у провідних освітніх центрах, зокрема у Львові та Києві, або зазнають суттєвого недобору в регіональних закладах вищої освіти, що може зумовлювати їх подальше закриття. Виявлено зворотний кореляційний зв'язок $r = -0,38$ між рівнем мультипрофільності та середнім балом вступників у закладах, що не належать до топ-категорії. Мультипрофільні програми часто сприймаються абітурієнтами як «запасний варіант» із нижчим порогом входу. Найвищі показники середнього бала 145+ стійко корелюють із монопрофільними ОП у класичних університетах. Це підтверджує гіпотезу, що найбільш підготовлені вступники мають чітко сформовану професійну ідентичність саме як «географи» і свідомо обирають вузькоспеціалізовані, але авторитетні програми. Статистично доведено, що територіальний чинник - відстань від зони бойових дій, нівелює переваги будь-якого типу програми.

Проте коефіцієнт стійкості (співвідношення зарахованих до ліцензійного обсягу) у прифронтових регіонах вищий у монопрофільних програм, що пройшли через «оптимізацію ресурсу» (наприклад, ХНУ імені В. Н. Каразіна). У тилкових регіонах, Західний кластер, перевагу мають програми двопрофільні, які працюють як «освітні супермаркети», пропонуючи гнучкість у виборі кваліфікацій.

Отже, статистично обґрунтовано, що двопрофільна модель підготовки є оптимальною «антикризовою» стратегією для більшості регіональних ЗВО, тоді як монопрофільність залишається прерогативою елітарних центрів із високим репутаційним капіталом.

Житомирський державний університет імені Івана Франка утвердився як один із фундаментів системи підготовки бакалаврів-географів, входячи до стійкого освітнього каркаса «Київ - Львів - Житомир - Тернопіль - Рівне». Завдяки стабільності освітніх програм та високому середньому балу вступників 144,8 у 2025р., заклад успішно акумулює вмотивований абітурієнтський ресурс. У період 2020–2025 рр. хаб довів свою роль якісного освітнього полюса, що забезпечує сталий кадровий розвиток Нової української школи в умовах безпекових викликів.

Висновки. У результаті проведеного статистичного моніторингу та наукового обґрунтування трансформації системи підготовки вчителів географії в Україні (2020–2025 рр.) сформульовано узагальнення:

✓ Встановлено поступове нівелювання домінування монопрофільних програм - скорочення з 52 одиниць у 2020 р. до 30 у 2025 р. на користь двопрофільних моделей - зростання до 26 одиниць. Саме 2022 рік став критичною межею трансформації, що змусила регіональні ЗВО інтенсивно переходити від монопрофільності до двопрофільних моделей задля виживання та прискорила перехід університетів до моделі «універсального вчителя», здатного викладати суміжні дисципліни (біологію, економіку, основи здоров'я), що є критично важливим для кадрового забезпечення малокомплектних шкіл та реалізації концепції НУШ.

✓ Доведено, що під впливом екзогенних (безпекових) чинників відбулося зміщення центрів тяжіння абітурієнтського ресурсу до Західного та Центрального регіонів. Сформувався стійкий «каркас» географічної освіти (Київ – Львів – Житомир – Тернопіль – Рівне), який демонструє найвищі показники інституційної стійкості. Водночас виявлено тенденцію «бюджетизації» вступу: відхід від ринкової моделі 2020–2021 рр. до майже повного домінування державного замовлення у 2024–2025 рр.;

✓ Статистично підтверджено наявність помірної позитивної кореляції між впровадженням двопрофільних програм та стабільністю обсягу заяв у регіональних ЗВО. Встановлено, що монопрофільність наразі залишається ефективною стратегією виключно для елітарних центрів із високим репутаційним капіталом, де середній бал вступників стійко перевищує 145, що свідчить про концентрацію там абітурієнтів із чіткою фаховою ідентичністю;

✓ Обґрунтовано статус Житомирського державного університету імені Івана Франка як одного з ключових стабілізаційних полюсів системи. Завдяки збереженню класичної фахової школи у поєднанні з високим середнім балом вступників- 144,8 у 2025 р., заклад успішно виконує функцію реципієнта якісного людського капіталу в Центральному регіоні.

Логічним продовженням проведеної роботи є геопросторовий аналіз магістерських програм за спеціальністю, що дозволить створити цілісну модель моніторингу підготовки вчителя географії як багаторівневої системи, адаптованої до глобальних та локальних викликів.

Література:

1. Андрійчук Т., Власенко Р. Особливості використання інноваційних технологій у процесі підготовки майбутнього учителя географії. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2024. Т. 12, № 9. С. 7-14.
2. Власенко Р. П. Просторова диференціація та структурна трансформація підготовки майбутніх учителів географії в Україні (за результатами вступної кампанії 2025 року). *Суспільство та національні інтереси*. 2026. № 23. С. 175–188.
3. Власенко Р. П., Андрійчук Т. В. Мотиваційна складова використання інтернет-ресурсів у фаховій підготовці майбутнього учителя географії. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2026. №2 (44). С. 1525-1537.
4. Власенко Р. П., Яковлева В. А. Особливості фахової підготовки майбутніх учителів географії в закладі вищої освіти. *Природнича освіта та наука*. 2024. Вип. 4. С. 15-22.
5. Власенко Р., Андрійчук Т. Модернізація підготовки майбутніх учителів географії: STEM-стратегії та цифрові трансформації в контексті нової української школи. *Наука і техніка сьогодні*. 2026. № 1 (55). С. 1143–1154.
6. Власенко Р.П. Проблеми та перспективи застосування інформаційних технологій у процесі підготовки майбутнього вчителя географії. *Наукові інновації та передові технології*. 2026. № 53. С. 747-760.
7. Власенко Р.П., Андрійчук Т.В. Обґрунтування ефективності використання цифрових платформ у формуванні ландшафтно-біогеографічної компетентності майбутніх учителів географії (на прикладі Житомирського державного університету імені Івана Франка). *Наука і техніка сьогодні*. 2026. № 3(57). С. 836-849.
8. Гришко С., Левада О., Прохорова Л. та ін. Методична підготовка майбутнього вчителя географії в педагогічному закладі вищої освіти. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 1(19). С. 581–594.
9. Дребот О. І., Костюк В. С., Сахарнацька Л. І. Використання супутникових даних та ГІС у моніторингу змін земного покриву. *Збалансоване природокористування*. 2025. № 4. С. 5-15.
10. Дубасенюк О. А. Концептуальні моделі професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів, реалізовані у діяльності Житомирської наукової школи. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. *Педагогічні науки*. 2018. 4(95), С. 62–70.
11. Захаров О. О. Освітні програми з підготовки вчителів географії в Україні: порівняльний аналіз та перспективи розвитку : кваліфікаційна робота магістра. Херсон : ХДУ, 2022. 84 с.
12. Мірошниченко О. А., Власенко Р. П. Мотивація до педагогічної діяльності майбутнього вчителя географії у закладі вищої освіти. *Науковий вісник Південноукраїнського нац. пед. університету імені К. Д. Ушинського*. 2025. Вип. 3 (152). С. 146-153.
13. Носаченко В. М. Модель системи підготовки майбутніх учителів географії до безперервного професійного розвитку. *Український педагогічний журнал*. 2025. № 1. С. 80–92.
14. Совгіра С. В., Браславська О. В. Модель екологічної підготовки майбутніх учителів географії в умовах профільного навчання. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. № 213. С. 77–82.
15. Федій О., Вішнікіна Л., Шуканова А. Застосування географічних інформаційних систем у підготовці майбутніх вчителів географії. *Витоки педагогічної майстерності*. 2022. В. 29. С. 236–240.
16. Topuzov O., Holovko M. et al. Digital Transformation of Education: Challenges and Prospects. Lomza – Kyiv, 2025. 344 с.

References:

1. Andriichuk T., & Vlasenko R. (2024). Osoblyvosti vykorystannia innovatsiinykh tekhnolohii u protsesi pidhotovky maibutnoho uchytelia heohrafii [Features of using innovative technologies in the process of training the future geography teacher]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka*, 12(9), 7–14. [in Ukrainian].
2. Vlasenko R. P. (2026). Prostorova dyferentsiatsiia ta strukturna transformatsiia pidhotovky maibutnykh uchyteliv heohrafii v Ukraini (za rezultatamy vstupnoi kampanii 2025 roku) [Spatial differentiation and structural transformation of future geography teachers' training in Ukraine (based on the results of the 2025 admission campaign)]. *Suspilstvo ta natsionalni interesy*, (23), 175–188. [in Ukrainian].
3. Vlasenko R. P., & Andriichuk T. V. (2026). Motyvatsiina skladova vykorystannia internet-resursiv u fakhovii pidhotovtsi maibutnoho uchytelia heohrafii [Motivational component of using Internet resources in the professional training of a future geography teacher]. *Aktualni pytannia u suchasni nauki*, 2(44), 1525–1537. [in Ukrainian].
4. Vlasenko, R. P., & Yakovleva, V. A. (2024). Osoblyvosti fakhovoi pidhotovky maibutnykh uchyteliv heohrafii v zakladi vyshchoi osvity [Features of professional training of future geography teachers in higher education institutions]. *Pryrodnycha osvita ta nauka*, (4), 15–22. [in Ukrainian].
5. Vlasenko R., & Andriichuk T. (2026). Modernizatsiia pidhotovky maibutnykh uchyteliv heohrafii: STEM-stratehii ta tsyfrovi transformatsii v konteksti novoi ukrainskoi shkoly [Modernization of future geography teachers' training: STEM strategies and digital transformations in the context of the New Ukrainian School]. *Nauka i tekhnika sohodni*, 1(55), 1143–1154. [in Ukrainian].
6. Vlasenko R. P. (2026). Problemy ta perspektyvy zastosuvannia informatsiinykh tekhnolohii u protsesi pidhotovky maibutnoho vchytelia heohrafii [Problems and prospects of using information technologies in the process of training the future geography teacher]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii*, (53), 747–760. [in Ukrainian].
7. Vlasenko R. P., & Andriichuk T. V. (2026). Obhruntuvannia efektyvnosti vykorystannia tsyfrovyykh platform u formuvanni landshaftno-bioheohrafichnoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv heohrafii (na prykladi Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka) [Substantiation of the effectiveness of using digital platforms in the formation of landscape-biogeographic competence of future geography teachers (on the example of Zhytomyr Ivan Franko State University)]. *Nauka i tekhnika sohodni*, 3(57), 836–849. [in Ukrainian].
8. Hryshko S., Levada O., Prokhorova L., et al. (2024). Metodychna pidhotovka maibutnoho vchytelia heohrafii v pedahohichnomu zakladi vyshchoi osvity [Methodological training of a future geography teacher in a pedagogical institution of higher education]. *Aktualni pytannia u suchasni nauki*, 1(19), 581–594. [in Ukrainian].
9. Drebot O. I., Kostiuk V. S., & Sakharnatska L. I. (2025). Vykorystannia suputnykovykh danykh ta HIS u monitorynhu zmin zemnoho pokryvu [Use of satellite data and GIS in monitoring land cover changes]. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia*, (4), 5–15. [in Ukrainian].
10. Dubaseniuk O. A. (2018). Kontseptualni modeli profesiino-pedahohichnoi pidhotovky maibutnykh pedahohiv, realizovani u diialnosti Zhytomyrskoi naukovoї shkoly [Conceptual models of professional and pedagogical training of future educators implemented in the activities of the Zhytomyr scientific school]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Pedahohichni nauky*, 4(95), 62–70. [in Ukrainian].
11. Zakharov, O. O. (2022). Osvitni prohramy z pidhotovky vchyteliv heohrafii v Ukraini: porivnialnyi analiz ta perspektyvy rozvytku [Educational programs for training geography teachers in Ukraine: comparative analysis and development prospects] (Master's thesis). Kherson State University. [in Ukrainian].

12. Miroshnychenko O. A., & Vlasenko, R. P. (2025). Motyvatsiia do pedahohichnoi diialnosti maibutnoho vchytelia heohrafii u zakladi vyshchoi osvity [Motivation for the pedagogical activity of a future geography teacher in a higher education institution]. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho natsionalnoho ped. universytetu im. K.D. Ushynskoho*, 3(152), 146–153. [in Ukrainian].

13. Nosashenko V. M. (2025). Model systemy pidhotovky maibutnikh uchyteliv heohrafii do bezperervnoho profesiinoho rozvytku [Model of the system for preparing future geography teachers for continuous professional development]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, (1), 80–92. [in Ukrainian].

14. Sovhira, S. V., & Braslavska, O. V. (2024). Model ekolohichnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv heohrafii v umovakh profilnoho navchannia [Model of ecological training of future geography teachers in the conditions of profile education]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky*, (213), 77–82. [in Ukrainian].

15. Fedii, O., Vishnikina, L., & Shukanova, A. (2022). Zastosuvannia heohrafichnykh informatsiinykh system u pidhotovtsi maibutnikh vchyteliv heohrafii [Application of geographic information systems in the training of future geography teachers]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti*, (29), 236–240. [in Ukrainian].

16. Topuzov, O., Holovko, M., et al. (2025). Digital Transformation of Education: Challenges and Prospects. Lomza – Kyiv. 344p. [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 21.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 04.04.2026